

C. M.
WOODHOUSE

ΜΙΑ ΖΩΗ

ΓΕΜΑΤΗ

ΤΟΛΜΗ

Από τον Γοργοπόταμο και τον Εμφύλιο
στο Ιράν και
στο Βρετανικό Κοινοβούλιο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΖΩΗ ΓΕΜΑΤΗ ΤΟΛΜΗ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Something ventured*

Συγγραφέας: C. M. Woodhouse

Μετάφραση: Ηλίας Μαγκλίνης

Επιμέλεια-Διόρθωση: Χρύσα Φραγκιαδάκη

© Christopher Woodhouse, 6th Baron Terrington

© 2020, Εκδόσεις Κυριάκος Παπαδόπουλος Α.Ε., για την ελληνική γλώσσα

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2020

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

www.epbooks.gr

Καποδιστρίου 9, 144 52 Μεταμόρφωση Αττικής

τηλ.: 210 281 6134, e-mail: info@epbooks.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Μασσαλίας 14, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3615334

ISBN 978-960-484-539-2

C. M. WOODHOUSE

ΜΙΑ ΖΩΗ
ΓΕΜΑΤΗ ΤΟΛΜΗ

Από τον Γοργοπόταμο και τον Εμφύλιο
στο Ιράν και
στο Βρετανικό Κοινοβούλιο

Μετάφραση
Ηλίας Μαγκλίνης

Επιμέλεια-Διόρθωση: Χρύσα Φραγκιαδάκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Μια νέα εποχή.....	7
2. Ελεύθερα βουνά.....	49
3. Το ορμητικό ποτάμι.....	82
4. Φυλακισμένη πόλη.....	110
5. Η επιδείνωση του πολέμου.....	131
6. Ευτυχείς και ατυχείς επιστροφές.....	163
7. Απατηλή αυγή.....	186
8. Φίλοι και αδελφοί.....	224
9. Περσική εκτροπή.....	258
10. Κρίσιμα γεγονότα.....	291
11. Η μοναξιά της εξουσίας.....	323
12. Εκπαιδευτικό ιντερλούδιο.....	353
13. Ψαλιδισμένες ελπίδες.....	377
14. Όψιμη αρχή.....	411
Σημειώσεις.....	426
Ευρετήριο.....	438

Μια νέα εποχή

Η αρχή και το τέλος είναι αυτά που κυρίως με ενδιαφέρουν. Ό,τι μεσολαβεί μπορεί να είναι υπέροχο αλλά με αφήνει ασυγκίνητο. Η αυγή και το σούρουπο παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον απ' ό,τι το μεσημέρι· ο Μάρτιος και ο Νοέμβριος είναι πιο ενδιαφέροντες μήνες από τον Ιούλιο· το ίδιο ισχύει και για την Ιστορία. Εάν μπορούσα να επιλέξω έναν τόπο και έναν χρόνο για να γεννηθώ, θα επέλεγα τη Φλωρεντία το 1417, για να είμαι στην κατάλληλη ηλικία προκειμένου να απολαύσω την πρώτη Αναγέννηση και να μπορώ να παρακολουθήσω τη Σύνοδο της Φλωρεντίας το 1439.¹ Ο φίλος μου ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, μέγας μελετητής και πολιτικός, προτιμούσε να είχε γεννηθεί το 1402, όντας δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερος από μένα. Και οι δύο χρονολογίες αποτέλεσαν κομβικές στιγμές για τον κόσμο της Μεσογείου. Αφού όμως το 1417 είναι κάτι ανέφικτο, είμαι ικανοποιημένος που γεννήθηκα ακριβώς πέντε αιώνες αργότερα, τη σωστή στιγμή για να είμαι αυτόπτης μάρτυς του τέλους μιας εποχής κατά τη διάρκεια της οποίας ξεκίνησαν αυτές οι θαυμαστές αλλαγές. Το τέλος μιας εποχής πρέπει να είναι και η αρχή μιας νέας, ακόμα κι αν είναι πολύ νωρίς για να πούμε κάτι τέτοιο.

Άρρησα να συνειδητοποιήσω ότι ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος επέφερε το τέλος αυτής της εποχής. Έχοντας, έως τα μέσα του 1939, απολαύσει μια σπάνια παιδεία σε αυτό που τότε

ήταν γνωστό ως *litterae humaniores*, την ανθρωπιστική γραμματεία, υπέθεσα ότι μπροστά μου τώρα απλωνόταν μια παραδοσιακή πανεπιστημιακή καριέρα: καλό πτυχίο, ποικίλα πανεπιστημιακά βραβεία, ίσως και μια υποτροφία στο Κολέγιο All Souls του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, μια ωραία ζωή μέσα από τη διδασκαλία του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη. Πόσο μακρινό και ονειροπόλο μού φαίνεται όλο αυτό τώρα! Αυτό που συνέβη ήταν ότι εκπαιδεύτηκα για κάτι τελείως διαφορετικό: για τη ζωή στον στρατόνα, για το πεδίο βολής, για το άλμα με αλεξιπτώτο, τον ανταρτοπόλεμο, το σαμποτάζ, την κατασκοπεία, την πολιτική, τη βιομηχανία και την ανεργία, χονδρικά με αυτή τη σειρά. Ήταν λοιπόν η παιδεία που έλαβα κάτι τελείως άχρηστο; Θα έσφαλλα αν κατέληγα σε ένα τέτοιο συμπέρασμα, καθώς θεωρώ πως παιδεία δεν σημαίνει ότι μαθαίνεις κάτι για να το εφαρμόσεις αργότερα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, παιδεία σημαίνει ότι μαθαίνεις για το πώς μπορείς να μάθεις, και αυτή τη γνώση μπορεί κατόπιν κάποιος να την εφαρμόσει σε πολλά και διαφορετικά πεδία.

Το ξαφνικό τέλος των σπουδών μου το 1939 μού προκάλεσε σοκ, θα έπρεπε όμως να το περιμένω. Ως παιδί, η όρεξή μου για μάθηση ήταν αχαλίνωτη, όπως επίσης πολύ ευρεία, δίχως περιορισμούς. Τροφοδοτήθηκε από ενθουσιώδεις δασκάλους. Η διευθύντρια του παιδικού σταθμού μου μετέφραζε την Αλεξιάδα της Άννας Κομνηνής, κάτι που δεν εκτίμησα όμως παρά χρόνια μετά. Στο επόμενο μου σχολείο, στα δώδεκά μου, ένας δάσκαλος με μύησε στον Ευριπίδη και τον Λουκρήτιο, ενώ κάποιος άλλος με γοήτευσε με το τελευταίο θεώρημα του Φερμά και με τα πειράματα σχάσης του ατόμου που επιχειρούσε ο Ράδερφορντ. Σε αυτή την ηλικία περίπου γνώρισα στην παραλία μια ηλικιωμένη γυναίκα η οποία διάβασε την παλάμη μου και

μου είπε το μέλλον μου. Θα συνέχιζα να σπουδάζω εντατικά έως τα είκοσι τρία μου και μετά θα σταματούσα για πάντα. Τα γενέθλια των είκοσι τριών μου χρόνων συνέπεσαν με την 11η Μαΐου του 1940, μία ημέρα αφότου ο Χίτλερ εξαπέλυσε την επίθεσή του στη δυτική Ευρώπη. Ήμουν ήδη ένστολος και έσκαβα χαρακώματα στο Άλντερσοτ. Παρότι ήταν σαφές πως ο κόσμος μέσα στον οποίο είχα γεννηθεί καταστρεφόταν, ήλπιζα ακόμα ότι μπορεί να αναβίωνε και ότι μπορεί κάποια ημέρα να επέστρεφα στο πανεπιστήμιο. Αποδείχθηκε όμως πως εκείνη η γριά είχε δίκιο.

Για τέσσερα χρόνια στην Οξφόρδη, η μοναδική μου επιδίωξη ήταν να απολαύσω τη διά βίου μάθηση. Στο πανεπιστήμιο, οι μεγαλύτεροί μου και οι δάσκαλοί μου, τους οποίους βομβάρδιζα επίμονα με αυτή την επιθυμία, μάλλον πίστευαν πως παραλογιζόμουν. Παρότι έχω εδώ και καιρό χάσει επαφή με τον κόσμο τους, ακόμα νιώθω ότι σκύβουν πάνω από το προσκεφάλι μου χαμογελώντας με όσα γράφω: είναι ένα μάλλον περιφρονητικό χαμόγελο, απόλυτα δικαιολογημένο, καθώς ποτέ δεν θα μπορούσα να γίνω πραγματικός μελετητής. Αυτό τουλάχιστον έμαθα από τους καλύτερους πανεπιστημιακούς μου δασκάλους.

Οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες, στους άριστους και στους συνηθισμένους, αλλά μόνον από τους συνηθισμένους έμαθα κάτι. Οι πλέον άριστοι από τους άριστους ήταν ο Ρίτσαρντ Κρόσμαν και ο Αϊζάια Μπερλίν. Από αυτούς έμαθα ελάχιστα πράγματα.

Το 1937, ο Κρόσμαν είχε χάσει κάθε ενδιαφέρον για τη διδασκαλία της αρχαίας Ιστορίας. Τον ενδιέφερε μονάχα η πολιτική καριέρα και η σύζυγος ενός από τους άλλους καθηγητές του New College. Αυτά τα δύο ενδιαφέροντα σύντομα τον υποχρέωσαν σε παραίτηση.

Ο Μπερλίν ήταν ήδη ένας θρύλος. Ήξερα ότι ήταν πολλά αυτά που μπορούσα να μάθω από αυτόν αρκεί μόνον να τον καταλάβαινα, τα σεμινάρια του όμως με ξεπερνούσαν. Όταν χαρακτήριζε τις εργασίες μου παιδαριώδεις, αυτό το καταλάβαινα· έπειτα όμως ακολουθούσε ένας έντονος, χαμηλόφωνος μονόλογος ο οποίος έμπαινε από το ένα μου αυτί και έβγαινε από το άλλο. Ήταν γνωστός ως ο μοναδικός άνθρωπος στην Οξφόρδη ο οποίος μπορούσε να προφέρει τη λέξη «επιστημολογικός» σαν να ήταν μία συλλαβή. Νομίζω ότι τον άκουσα να τη λέει έτσι αλλά δεν είμαι και σίγουρος.

Μονάχα μία φορά νομίζω ότι τον κατάλαβα. «Σου αρέσει να παίζεις τένις» είπε, «εμένα μου αρέσει να διαβάζω τις ισλανδικές σάγκες». Όντως μου άρεσε να παίζω τένις και ανυπομονούσα να νικήσω τον Μπρέιζνοουζ εκείνο το απόγευμα στο κύπελλο του Κολεγίου. Οπότε υπέθεσα ότι οι ισλανδικές σάγκες ήταν το αγαπημένο ανάγνωσμα του Μπερλίν. Αλλά και αυτό αποδείχτηκε ότι ήταν λάθος: χρησιμοποιούσε απλώς δύο τυχαία παραδείγματα για να αποτυπώσει το ανέφικτο μιας συλλογιστικής η οποία αποσκοπούσε σε μια ευχαρίστηση υψηλών αξιώσεων, ενώ ούτε ήξερε ούτε τον ένοιαζε αν μου αρέσει το τένις.

Έπειτα απ' όλα αυτά, έπρεπε να δω τι θα κάνω. Τελικά, τα πήγα αρκετά καλά ώστε να πάρω άριστα (το λεγόμενο double first), και να αριστεύσω και σε κάθε διαγώνισμα του πτυχίου. Αλλά ο Κρόσμαν και ο Μπερλίν δεν θα εντυπωσιάζονταν έτσι κι αλλιώς, επειδή αυτό επιτεύχθηκε έπειτα από σκληρή δουλειά και όχι λόγω φυσικού ταλέντου.

Έπειτα ήρθε ο πόλεμος. Δεν συνάντησα ξανά τον Μπερλίν παρά όταν έγινα βουλευτής, αλλά ακόμα και τότε, σε πνευματικό επίπεδο εισέπραττα από αυτόν έναν αέρα απαξίωσης. Την ίδια εποχή συνάντησα και τον Κρόσμαν, ήδη βετεράνο βουλευτή

της Βουλής των Κοινοτήτων. Ισχυριζόταν πως με είχε διδάξει όλα όσα ήξερα για την πολιτική, παρότι ως φοιτητής αυτό ήταν το τελευταίο που ήθελα, η δε πολιτική του δεν σήμαινε τίποτα για μένα. Το μόνο που ήθελα ήταν ένα πτυχίο με άριστα και πανεπιστημιακή καριέρα. Ο εξωτερικός κόσμος δεν με απασχολούσε ώσπου έσκασε πάνω στο κεφάλι μου.

Άλλοι σύγχρονοί μου, πιο ώριμοι από εμένα, ασχολούνταν με άλλα πράγματα: την πορεία διαμαρτυρίας από το Τζάροου², τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο, τις συγκεντρώσεις των φασιστών του Μόσλεϊ (μία από αυτές έξω από την πόρτα μας, στην Οξφόρδη). Είχαν δίκιο κι εγώ άδικο. Μονάχα η κρίση της Τσεχοσλοβακίας το 1938 παραλίγο να με αφυπνίσει αλλά και αυτό μόνο και μόνο επειδή θα μπορούσε να αποτελέσει εμπόδιο στην απόκτηση του πτυχίου μου. Ήταν η αρχή της τελευταίας μου χρονιάς στην Οξφόρδη και διάβαζα στις καλοκαιρινές μου διακοπές όταν ξέσπασε η κρίση, τον Σεπτέμβριο.

Αποδείχθηκε ότι ήταν αδύνατον να συνεχίσω τις σπουδές μου. Σκέφτηκα ότι πρέπει να υπήρχε κάτι χρήσιμο να κάνω. Στα πάρκα έσκαβαν χαρακώματα και στο δημαρχείο δοκίμαζαν αντιασφυξιογόνες μάσκες. Οι νεαροί εφημεριδοπώλες φώναζαν «Τελεσίγραφο! Τελεσίγραφο!». Οι γυναίκες φορούσαν αίφνης παντελόνια δημοσίως και οι υφηγητές των πανεπιστημίων στρατιωτικές στολές. Τότε ο Τσάμπερλεν πήγε αεροπορικώς στο Μόναχο. Αποδείχθηκε ότι ήμουν ο μοναδικός άνθρωπος στην Αγγλία που πραγματικά πίστευε ότι θα γύριζε πίσω έχοντας εξασφαλίσει την ειρήνη στην εποχή μας.

Το ύστατο χτύπημα για τον ονειρικό μου κόσμο δεν καθυστέρησε πολύ, ήρθε με το ξέσπασμα του πολέμου. Οι τελικές μου εξετάσεις ξεκίνησαν την 1η Ιουνίου του 1939. Την ίδια ημέρα, που ήταν Πέμπτη, ένα νέο υποβρύχιο, το *Θέτις*, σάλπαρε από το

Μπίρκενχεντ για τον τελικό του δοκιμαστικό πλου. Καταδύθηκε κανονικά σε μικρή απόσταση από την ακτή αλλά δεν αναδύθηκε ποτέ ξανά, αν και η πρύμνη του εμφανίστηκε για λίγο πάνω από τα κύματα. Από το πλήρωμά του, ελάχιστοι κατάφεραν να γλιτώσουν μέσα στις πρώτες σαράντα οκτώ ώρες. Εκδόθηκαν ελπιδοφόρες ανακοινώσεις. Φαινόταν πως ήταν θέμα χρόνου να διασωθεί και το υπόλοιπο πλήρωμα. Στην αρχή, το κύριο θέμα στις συζητήσεις ήταν αν το πρώτο φωνήεν στο όνομα *Θέτις* θα έπρεπε να προφέρεται βραχύ ή μακρό. Σταδιακά συνειδητοποιήσαν όλοι ότι επρόκειτο για καταστροφή πρώτου μεγέθους: ίσως όχι τόσο μεγάλη με βάση τα κατοπινά δεδομένα αλλά, κατά τη γνώμη μου, αρκετά άσχημη για εκείνη την εποχή.

Η τραγωδία συνεχίστηκε και την εβδομάδα των τελικών μου εξετάσεων. Μέρα με τη μέρα οι εφημερίδες δημοσίευαν φωτογραφίες αυτού του μικρού κομματιού πρύμνης που εξείχε από τη θάλασσα, σε κάποιες διακρινόταν πιο καθαρά, σε άλλες ίσα ίσα που εξείχε από το νερό. Κάθε νύχτα παρέμενα ξύπνιος, γεμάτος αγωνία και κάθε πρωί ξυπνούσα με τη συνεχιζόμενη αγωνία του *Θέτις*. Για έξι ώρες κάθε ημέρα συμπλήρωνα μηχανικά την κόλλα των εξετάσεων και μετά έβγαινα έξω για να δω τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων να μας λένε ότι δεν υπήρχε καμία εξέλιξη, καμία πρόοδος και τελικά καμία ελπίδα. Το δράμα των πανεπιστημίων και το δράμα του *Θέτις* έληξαν και τα δύο την ίδια ημέρα. Η σύμπτωση αυτή έγινε για μένα σύμβολο όλων όσων έτρεμα, οιωνός καταστροφής το σχήμα της οποίας ακόμα δεν μπορούσα να διακρίνω, μόνο και μόνο όμως επειδή εγώ δεν ήθελα να το διακρίνω.

Μετά την αναμονή ακολούθησαν εβδομάδες ενός φόβου υπνωτιστικού. Υπήρχαν φήμες ότι οι ναζί θα έκαναν σαμποτάζ. Ο Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός ήταν ανησυχητικά

κινητικός στο Λονδίνο. Τα πάντα έμοιαζαν να επαναλαμβάνουν το 1914. Οι υφηγητές των πανεπιστημίων εξαφανίζονταν σε εξωτικές μυστικές αποστολές, η αποστολή που είχαν αναλάβει όμως οι προπτυχιακοί φοιτητές ήταν η επιστράτευση. Ακόμα δεν μπορούσα να πιστέψω ότι ο ονειρικός μου κόσμος είχε φτάσει στο τέλος του. Πίεσα τον εαυτό μου να πιστέψει ότι θα επέστρεφα στην Οξφόρδη το φθινόπωρο για μεταπτυχιακά.

Για το καλοκαίρι είχα κανονίσει διακοπές σε συνδυασμό με δουλειά στην Ιταλία και την Ελλάδα, προετοιμαζόμενος για τις εξετάσεις της υποτροφίας στο All Souls. Τα βολικά τρένα που ως γνωστόν έρχονταν και έφευγαν στην ώρα τους με έφεραν ως το Μιλάνο, την Μπρέσια, τη Βερόνα, την Πάντοβα και τη Βενετία. Από εκεί, ένα άνετο, μισοάδειο πλοίο με μετέφερε στις ακτές της Δαλματίας, απέναντι από τα νησιά του Ιονίου και μέσω του Κορινθιακού κόλπου φτάσαμε στον Πειραιά. Το Σίμπλον-Οριεντ Εξπρές, τα βαγόνια με τις κουκέτες, η Μεσαζερι Μαριτίμ³, έκαναν ακόμα τη δουλειά τους μια χαρά. Τότε, το βράδυ της 24ης Αυγούστου έφτασα στην Αθήνα και αγόρασα μια εφημερίδα που έγραφε: «Εσκασε η βόμβα!». Είχε υπογραφεί το γερμανοσοβιετικό σύμφωνο φιλίας και μέσα σε δεκαπέντε ημέρες ξέσπασε ο πόλεμος. Στις 3 Σεπτεμβρίου, περιδιαβαίνοντας τα στενά δρομάκια κάτω από την Ακρόπολη, άκουσα από ένα ανοιχτό παράθυρο το ραδιόφωνο να μεταδίδει μια ομιλία του Τσάμπερλεν, ο οποίος με τη λεπτή, τσιριχτή φωνή του θρηνούσε για την κατάρρευση των ψευδαισθήσεών του και των δικών μου.

Η βρετανική κοινότητα στην Αθήνα εκείνο τον καιρό αποτελούνταν κυρίως από διπλωμάτες και διανοούμενους, καθώς και από μια γαρνιτούρα ομοφυλοφίλων οι οποίοι είχαν εκδιωχθεί από το Βερολίνο. Εκτός από την πρεσβεία, το κέντρο της ήταν η Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή. Διευθυντής ήταν ο Τομ

Ντανμπάμπιν⁴, έξοχος μελετητής από την Τασμανία, ο οποίος είχε ηρωική δράση στην Αντίσταση στην Κρήτη προτού πεθάνει πολύ νωρίς και τραγικά από καρκίνο. Η Σχολή μετατράπηκε σε καταφύγιο για όσους από εμάς δεν ξέραμε τι να κάνουμε από δω και πέρα. Μετακόμισα στο σπίτι του Έλις Γουότερχαουζ, του ιστορικού τέχνης, με τον οποίο μοιραστήκαμε ένα διαμέρισμα έως το ξέσπασμα του πολέμου. Και άλλοι συγκεντρώνονταν εκεί απ' όλη την Ελλάδα και συζητούσαμε τι πρέπει να γίνει. Μεταξύ αυτών ήταν και ένα ζευγάρι στον μήνα του μέλιτος, ο Ντέιβιντ και η Προύντεντ Γουάλας, οι οποίοι μελετούσαν φράγκικα κάστρα στην Πελοπόννησο. Υπήρχαν και άλλοι, κύριος στόχος των οποίων φαινόταν πως ήταν να κρατηθούν μακριά από τον πόλεμο με κάθε κόστος. Παρότι σκορπίσαμε πολύ γρήγορα, τα κατοπινά χρόνια του πολέμου ένωσαν πολλούς από εμάς ξανά σε διαφορετικά μέρη της Ελλάδας.

Η ελληνική κυβέρνηση κήρυξε ουδετερότητα. Οι γονείς μου τηλεγράφησαν ικετεύοντάς με να παραμείνω στην Ελλάδα. Για κάμποσες εβδομάδες προσπάθησα να κάνω αυτό που μου έλεγαν, αναζητώντας απεγνωσμένα να βρω κάτι για να φανώ χρήσιμος. Όλη την ώρα όμως το μόνο που σκεφτόμουν ήταν ότι έπρεπε να γυρίσω στην Αγγλία και να καταταγώ. «Μα θέλεις να σκοτωθείς;» με ρώτησε ένας φίλος μου φιλειρηνιστής από το Βρετανικό Συμβούλιο. Όχι: δεν μπορούσα όμως και να καθίσω με σταυρωμένα χέρια. Άλλοι βρήκαν δουλειά εδώ κι εκεί: στο Γραφείο Τύπου της Πρεσβείας, στο Βρετανικό Συμβούλιο και σε άλλες πρωτεύουσες των Βαλκανίων. Ήμουν μόνος και σε ηλικία στράτευσης.

Κάποιοι μου διηγήθηκε μια περίεργη ιστορία ενός φίλου του ο οποίος ετοιμαζόταν για ακαδημαϊκή καριέρα όταν ξέσπασε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Πήγε να πολεμήσει, και στο

τέλος του πολέμου συνειδητοποίησε ότι του ήταν αδύνατον να επιστρέψει στην πανεπιστημιακή ζωή. Ήταν μια προειδοποίηση που μου δόθηκε με καλή πρόθεση, άχρηστη όμως. Άλλοι ήταν πιο ωμοί μαζί μου. Μια φοιτήτρια (γνωστή στα νέα ελληνικά, όμως παραδόξως, ως *εταίρα*) μου έδειξε την αναμνηστική πλάκα στην μπροστινή αίθουσα που περιλάμβανε τα ονόματα όλων των σπουδαστών που είχαν σκοτωθεί στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. «Μπορεί μια μέρα το όνομά σου να αναγραφεί εκεί» σχολίασε σκεφτική. Θα μπορούσε όντως.

Ενώ προσπαθούσα να αποφασίσω τι θα έκανα, επισκεπτόμουν συχνά την Πρεσβεία ζητώντας συμβουλές. Συμβουλές έδιναν εκ περιτροπής δύο κατώτεροι διπλωμάτες. Ο ένας είχε παχύ μουστάκι, ψιλή φωνή και συμπεριφορά απωθητική. Απειλούσε μισοαστεία μισοσοβαρά ότι θα οργάνωνε «όλους εμάς τους φοιτητές που είμαστε ικανοί στράτευσης» σε μια διμοιρία για να μάθουμε να ρίχνουμε με όπλο, δύσκολα όμως θα τον φανταζόμουν τον ίδιο ικανό να τη διοικήσει. Αργότερα έπαιξε σημαντικό ρόλο στις αγγλοελληνικές σχέσεις, τόσο στο Κάιρο όσο και στο Λονδίνο, ενώ αποδείχθηκε εξαιρετικά ωφέλιμος σχετικά με το πώς σκεπτόμουν να κινηθώ: όταν διαφωνούσα μαζί του, ήξερα ότι είχα δίκιο. Ο συνάδελφός του ήταν τελείως διαφορετικός: γενναίος άνδρας και φιλειρηνιστής. Επειδή ήταν φιλειρηνιστής, αισθάνθηκε υποχρεωμένος να παραιτηθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών και να δηλώσει αντιρρησίας συνείδησης. Άλλοι επέλεξαν μια πιο εύκολη οδό.

Ούτε ο ένας ούτε ο άλλος μπόρεσαν να με συμβουλευθούν. Η απόφασή μου να επιστρέψω στην Αγγλία πάρθηκε τέλη Σεπτεμβρίου, όταν ο πόλεμος στη Γαλλία είχε περιπέσει σε τέλμα, η επιστροφή όμως παρέμενε δύσκολη υπόθεση. Παρότι οι Ιταλοί ήταν ουδέτεροι, δεν μπορούσε κανείς να ξέρει πότε θα

κηρύξουν τον πόλεμο και ήταν αδύνατον να επιστρέψω χωρίς να περάσω από ιταλικό έδαφος. Εντέλει, το ρίσκαρα παίρνοντας μια πτήση για τη Ρώμη. Εκεί πέρασα μία μέρα επισκεπτόμενος παλαιά μνημεία αλλά και νέα, όπως το Ara Pacis⁵, το οποίο ο Μουσολίνι είχε αποκαταστήσει, δίχως να έχει συνειδηση της ειρωνείας που είχε η κίνησή του αυτή. Την ίδια νύχτα πήρα το τρένο για το Παρίσι.

Νωρίς το πρωί έφτασα στα σύνορα όπου με ανέκρινε ένας Γάλλος αξιωματικός της κατασκοπείας σχετικά με όλα όσα είχα δει από τον ιταλικό στρατό, κάτι πολύ κολακευτικό για μένα, μόνο που του ήμουν τελείως άχρηστος. Από το Παρίσι πέταξα για ένα αεροδρόμιο στη νότια Αγγλία όπου το τελωνείο κράτησε ένα γαλλικό μυθιστόρημα που είχα στις αποσκευές μου, όχι επειδή ήταν άσεμνο αλλά επειδή ήταν σε δύο τόμους, που σημαίνει ότι μπορεί να ήταν μυστικός κώδικας σε δύο μέρη. Αυτή ήταν η ατμόσφαιρα τον πρώτο καιρό του πολέμου. Όταν έφτασα, το σπίτι μας στο Λονδίνο ήταν άδειο, καθώς οι γονείς μου είχαν εγκατασταθεί ήδη στην εξοχή φοβούμενοι τις αεροπορικές επιδρομές.

Η ευφορία μου που είχα αποφασίσει να επιστρέψω, και που τα είχα καταφέρει, σύντομα πέρασε. Τίποτα δεν ήταν πιο δύσκολο το 1939 από το να καταταγεί κάποιος στις ένοπλες δυνάμεις εκτός αν είχε τη σωστή ηλικία. Εγώ θα έπρεπε να περιμένω έναν χρόνο. Αυτό δεν μου αρκούσε οπότε πήγα στην Οξφόρδη για να καταταγώ στο Βασιλικό Πυροβολικό, νομίζοντας ότι θα αρκούσε το ότι ήμουν καλός στα μαθηματικά. Μου έδωσαν τον μισθό του φαντάρου⁶ και μου είπαν να περιμένω. Έμεινα στην Οξφόρδη και περίμενα, απασχολημένος με την προετοιμασία για τις εξετάσεις στο All Souls, οι οποίες ήξερα πως θα δεν πραγματοποιούνταν ποτέ.

C. M. WOODHOUSE

ΜΙΑ ΖΩΗ ΓΕΜΑΤΗ ΤΟΛΜΗ

Ανάρτης, μουσικός πράκτορας, διπλωμάτης, βουλευτής, βιομήχανος και συγγραφέας, ο Christopher «Monty» Woodhouse αποτελεί μία από τις θρυλικές μορφές της αντίστασης κατά των Γερμανών στη χώρα μας.

Το 1942, ο νεαρός τότε απόφοιτος της Οξφόρδης προσγειώνεται με αλεξίπτωτο στα βουνά της Στερεάς Ελλάδας για να συμμετάσχει στην Επιχείρηση Χάρλινγκ, την αναπίναξη του Γοργοπόταμου. Γνωρίζεται και γίνεται φίλος με τον Άρη Βελουχιώτη, τον Ναπολέοντα Ζέρβα και πολλούς άλλους καπετάνιους του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ. Το 1943, σε ηλικία 27 ετών, ορίζεται συνταγματάρχης και διοικητής της Βρετανικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Ελλάδα, και με αυτόν τον ρόλο θα ζήσει από κοντά τις έντονες τριβές μεταξύ των αντίπαλων αντάρτικων ομάδων και τις σκληρές μάχες στα βουνά.

Το 1951 βρίσκεται στην Τεχεράνη όπου, ως υπάλληλος της Μ16, βοηθά στον σχεδιασμό της Επιχείρησης Μπότα, που θα ανατρέψει τον Μοχάμεντ Μοσαντέκ και θα φέρει στον θρόνο τον Σάχη. Η μαρτυρία του Woodhouse αποτελεί μία από τις ελάχιστες πρωτογενείς πηγές για το πραξικόπημα.

Η δεύτερη θητεία του ως βουλευτή των Συντηρητικών θα συμπέσει με τη χούντα των συνταγματαρχών στην Ελλάδα, την οποία ο Woodhouse δεν θα πάψει να καταδικάζει απερίφραστα, αντίθετα από πολλούς συναδέλφους του. Ο Woodhouse θα παραμείνει πιστός στους παλιούς του φίλους από την Αντίσταση –πολλοί εκ των οποίων πέφτουν θύματα των συνταγματαρχών– αλλά και στη βαθιά, ενστικτώδη αφοσίωση που έτρεφε πάντα για την ελευθερία και την κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Ένα συναρπαστικό αυτοβιογραφικό χρονικό γεμάτο χιούμορ, γλαφυρές περιγραφές και δράση, που διαβάζεται και ως θρίλερ.

ISBN 978-960-484-539-2

9 789604 845392

Κωδ. μηχ/σης 25.155

www.epbooks.gr